

Právní otázky pandemií

JUDr. Vít Vlček

Abstrakt disertační práce

Úvod Právní otázky pandemií jsou oblastí nepříliš sledovanou. V rozvinuté části světa koncem 20. století a v 21. století žádné pandemie infekčních onemocnění nebyly. U těchto pandemií s rychle se šířící nákazou je nutno rychle reagovat. Lze konstatovat, že největší hrozbu představuje pandemie chřipky.

Na pandemii infekčního onemocnění je nutno reagovat rychle a energicky, neboť je nutno čelit rychlému šíření nákazy. Je tedy nutno urychleně přijímat opatření hygienická, sanitární, preventivní a léčebná mající, mimo jiné, povahu okamžitých příkazů, zákazů, omezení.

Na pandemii neinfekčního onemocnění je nutno reagovat zejména preventivní péčí, osvětou a systematickou klinickou péčí. Tyto pandemie přes své velmi zhoubné účinky, ač se projevují masově, se projevují v podstatě plíživě. Vyžadují soustavnou obranu, nikoli bleskovou reakci. Protože se jedná o choroby nepřenosné, choroby, často dlouhodobé a zvolna progredující. Právo musí proti těmto pandemiím působit dlouhou dobu či trvale. Právo může působit pozitivně někdy i jen nepřímo, podporou zdravotně vhodného chování a zatěžováním chování zdravotně nevhodného.

Pokud jde o pandemie infekčních onemocnění, koncem 20. století a začátkem 21. století neprobíhala žádná pandemie.

Vzhledem k této skutečnosti nebyla dosud věnována reakci na pandemii věnována z hlediska obrany společnosti velká pozornost. Pandemie infekčních onemocnění se delší čas nevyskytly, řada chorob s přetrvávajícím pandemickým potenciálem se vyskytuje v tropických oblastech rozvojových zemí (mor, cholera, ebola, horečky Maburg, Lassa). V oblasti mírného pásma, se vyskytuje chorob s pandemickým potenciálem menší množství (černý kašel, záškrť, obrna, pravé neštovice byly eradikovány), lze zmínit např. SARS, dále AIDS a zejména chřipku.

U neinfekčních chorob je z vlastního léčebného hlediska postup u jednotlivých pacientů řízen potřebami konkrétní terapie, přičemž přímo není ovlivněn velikostí incidence nemoci.

Tyto skutečnosti vedly a vedou ke společenskému postoji spočívajícím v omezené ochotě regulovat lidské chování v souvislosti s hrozbami či výskyty pandemií a zmírňováními jejich následků.

Metody: Metoda analytická byla použita pro analýzu právních norem. Metoda syntetická byla použita pro legislativní změny.

Výsledky: Na základě našich výsledků navrhuje příslušné legislativní změny, týkající se zpřesnění: vyhlášení nouzového stavu vládou, volného pohybu osob při jehož omezení musí být zpřesněny lhůty pro soudní rozhodnutí ve věci izolace, karantény či nedobrovolné hospitalizace, nakládání s pitnou vodou z hlediska správné provozní praxe, veřejných zakázek pro operativní nákup léčiv, pro povinnou vakcinaci, pro přehlednější implementaci Mezinárodních zdravotních předpisů IHR do českého právního řádu.

U neinfekčních pandemií jsou vhodná rovněž zpřesnění, neboť stávající mezery v právním řádu (právní zařazení omamných látek, hraní prostřednictvím internetu, zdanění některého alkoholu, zdanění tabákových výrobků, nedostatečná daňová podpora zdravého životního stylu) podstatně zpochybňují vynutitelnost nezbytné prevence. Je rovněž nutné dbát na nezbytnou roli práva a prosazování patřičných legislativních změn z hlediska hodnocení zdravotních rizik.

Pokud jde o dostupnost zdravotní péče, lze konstatovat, že dostupnost zdravotní péče ve vztahu k možným pandemiím je v podstatě zajištěna.

Závěr: Pokud právní úprava není v plném a jednoznačném souladu s ústavními právy, svobodami a principy, může tato skutečnost přinést neblahé důsledky. Neblahé důsledky v tom smyslu, že při bezprostředním ohrožení životů a zdraví lidí nebude pravděpodobně bezprostředně žádný postup zpochybňován, avšak po skončení mimořádné situace mohou být postupy zpochybňovány. Proto následně může být v oblasti veřejného práva zpochybňována platnost některých rozhodnutí, případně v oblasti soukromého práva platnost některých právních jednání. Takovéto pochybnosti mohou vyvolat po skončení pandemie nepříjemné majetkové spory. Existence takových sporů může do budoucna brzdit akceschopnost subjektů zúčastněných na boji s pandemiemi. Proto jsou navržené úpravy právního řádu vhodné.